

פני שבת נקבלה

הדלקת נר בחשמל - האם יש הבדל בין נר שבת לנר חנוכה?

הרב אלישע אבינר

הרב בצ"ח עוזיאל - סימן ז' או"ח - הדלקת נר שבת או חנוכה בחשמל

פסקי מרן ז"ל צריכים עיון וברור שדבריו נראים סתראי שהרי פסק אחד הנשים ואחד האנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת וכו' (סי' רס"ג סעיף ב') וזהו כדעת הרמב"ם שאין חובת מצוה בהדלקה ושוב כתב ולא יקדים למהר להדליקו בעוד יום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת ולא יאחר ואם רצה להדליק נר בעוד יום גדול ולקבל עליו שבת מיד רשאי, כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם הלילה (שם סעיף ד') ומזה מוכח שהוא סובר שהדלקה עושה מצוה וזה סותר למ"ש (בסעיף ב') חייבים להיות בבתיהם נר דלוק.

והרמב"ם לשיטתו לא כתב דין זה לענין שבת אבל הוא מפרש מ"ש בגמ' ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר (שבת כ"ג): לענין חנוכה (עיין במ"מ ה' חנוכה פ"ד ה' ה').

וצריך לומר בדעת מרן שאע"ג שאין חובת מצוה בהדלקת נר שבת הואיל וחובה עליו שיהיה נר דלוק בשבת צריך שיהיה ניכר שהוא דלוק לשם שבת, הלכך אם הדליקו חש"ו אעפ"י שאינם מצווים בהדלקה כיון שההדלקה נעשית סמוך לכניסת השבת ניכר הדבר שגר זה הודלק לשם חובת נר שבת, אבל כשהיתה דולקת מבעוד יום אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת ואינו יוצא בו ידי חובת נר שבת...

מהאמור למדנו, שלענין הדלקת נר שבת סברי הרמב"ם ומרן שאין חובה בהדלקה אלא במציאות נר דלוק בליל השבת בבית ובמקום הסעודה, ובחנוכה לדברי הכל הדלקה עושה מצוה, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (ה' חנוכה פ"ג ה"ג) והדלקת נרות בהן מצוה מדברי סופרים. אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין (שם פ"ד ה'); ונר חנוכה שהדליקו חרש שוטה וקטן או עכו"ם לא עשה ולא כלום עד שידליקנו מי שהוא חייב בהדלקה (שם ה"ט), וכן פסק מרן (או"ח סי' תרע"ה).

ומעתה נשוב לנדון דידן: הואיל והנעת כפתור החשמל אינה עושה הדלקה, שהרי אש החשמלי עצור ואצור הוא בחוטי החשמל והנעת המפתח אינה אלא להמשיך את הזרם או לעצור אותו, והואיל והפתילה שבה נאחז האור, היא של מתכת שאינה נדלקת אלא שהיא מתחממת ונעשית גחלת ומאירה בגחלתה, אפשר לומר שיוצא בה ידי חובת הדלקה לדעת הרמב"ם ומרן, שהרי איך שיהיה, הרי ניכר שהודלק לכבוד שבת, והנר מצוי בבית מלא אורה שמביא עונג ושלוה הבית, אבל לדעת ר"ת והטור שמסתברא כוותיהו וכדאמרן אינו יוצא בנר חשמל ידי חובת הדלקה, הואיל והדלקה היא מצוה ובנר חשמל אין בו הדלקה שאין הנעת המפתח מדליק אלא ממשיך הזרם והאור העצור בו זורם ונאחז בפתילה מאליו ועוד שאין הפתילה נדלקת אלא מתחממת (עיין הרמב"ם ה' שבת פ"ט ה' ו') ולכן אין לברך על הדלקה זו שאינו מוציאה מידי חובת

דף מקורות

הדלקת נר שבת. ואפשר לומר עוד דאפילו להרמב"ם ומרן אין יוצאים ידי חובת הדלקת נר שבת בנר החשמל הואיל ועלול הוא להפסק באמצע הסעודה על ידי הפסקת הזרם ממקורו ומתבטל עונג שבת והרי זה דומה לעטרן שאמר רבי ישמעאל אין מדליקין מפני כבוד השבת, מאי טעמא אמר רבא מתוך שריחו רע גזרה שמה יניחנה ויצא, אמ"ל אביי ויצא? אמ"ל שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה, פירוש במקום סעודה דחובה היא שיסעוד במקום הנר (שבת כ"ה: ותוד"ה הדלקת) והוא הדין בנר החשמל שהוא עלול להפסק הזרם ממקורו ולכבות הנר באמצע הסעודה אין מדליקין בו.

ב. ולענין חנוכה הואיל ולדברי הכל הדלקה עושה מצוה אין נר החשמל מוציא ידי חובת מצות הדלקה. ולכן הרואה נר חנוכה זה אינו מברך עליו שעשה נסים ושהחיינו שכיון שהודלק שלא לשם חנוכה במקורו הרי זה כאלו הדליקו מי שאינו חייב במצות חנוכה שאין במעשיו כלום.

אחרי כותבי זאת הזדמן לידי ספר דרכי שלום (הנד"מ לה"ג מוהר"ר יחיאל מיכל לייטער ז"ל סי' ס"ג אות ה') שהביא משם הגאון ר"ש מלבוב (בספרו בי"ד ח"א סי' ק"ר אות ה') דיכול לברך להדליק נר של שבת בנר חשמלי אבל אינו יוצא בו במצות נר חנוכה ואין ספר זה מצוי במחיצתי לעיין בדברי קדשו ולע"ד נראה שאין לחלק בין שבת לחנוכה למאי דקי"ל שגם בשבת יש בו חובת הדלקה.

שו"ת בית יצחק יורה דעה א סימן ק

ובדבר אם יכול לברך על גאס ליכט או על עלעקטערישעס ליכט להדליק נר של שבת נלפע"ד דיכול לברך ויוצא ידי חובת המצוה. ולדעתי יכול לומר להדליק נר זכל מאור הדבוק בשמן או בפתילה מיקרי נר וכאן ג"כ המאור דבוק בהכלי ובהפלאטינען דראטה בגליהליכט או בפחמים בבאגענליכט ואין לומר דהוה דבר שאין בו ממש בעין שכ' הברכ"י סי' רט"ז בשם תלמיד הרשב"א במשמש באתרוג ונשאר הריח בבגד או ביד אין מברך על אותו הריח שאין בו עיקר דכאן העלעקטערישעט וכ"ש הגאז יש לו עיקר. אך לענין הדלקת נר חנוכה אינו יוצא לא בעלעקטערישעס ליכט ולא בגאסליכט חדא ששמן זית מצוה מן המובחר ועוד כיון שנעשים להדליק בכל ימות השנה לא היו פרסומא ניסא והרמ"א כ' בס' תרע"א שיזוהר שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין היכר רק לבני הבית מ"מ היכר קצת מיהא בעיא עיין שם על כן אין לברך להדליק נר חנוכה על נרות האלה כנלע"ד:

שו"ת הר צבי אורח חיים ב סימן קיד

ב. ובדין זה של השו"ע שצריך להיות שיעור בשעת ההדלקה אמרתי גם לענין לצאת ידי חובת הדלקת נר חנוכה בנרות של חשמל, דבשעת הדלקתו אי לא דהיו מדליקין שם בתחנת הכח לא היה דולק ונמצא דמצדו לא היה דולק.

ובמקום אחר כתבתי בענין הדלקת נר של שבת בחשמל אם לחומרא יש לחוש דהוי גרמא ואם בקיום מצות עשה מעכב שתהא עשייתה בגדר של פעולה בידיים דוקא, או נאמר דלגבי מצות עשה די לו גם בגרם עשייה, ובלבד שיהא הוא המסבב לעשיית המצוה אמרינן דהיינו עשייה דידיה.

והנה לענין הדלקת נר של שבת הוכחתי מדברי המג"א (סימן רסג ס"ק יא) שאין המצוה שידליק בידיים אלא שישתדל שיהא נר דלוק בבית, שמביא שם בשם מהר"ם שאם האשה אחרה להדליק הנרות עד אחר שקיעת החמה תאמר לנכרי להדליק והיא תברך, ובחידושי רעק"א שם הקשה הא אין שליחות לעכו"ם וא"כ היא אינה מדלקת והאיך תברך על זה, ולפי האמור שעיקר המצוה היא השתדלות שיהא אור מאיר בבית וזהו קיום מצותה שפיר מברכת על הדלקת הגוי.

כל הזכויות שמורות ©

דף מקורות

וכן יורה לשון הרמב"ם ה' שבת (ה, ב) שכתב אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת. משמע דאין מעשה ההדלקה עיקר המצוה. ומצאתי כן בשו"ע הרב (סימן רסג קו"א ס"ק ג) שכתב: שאין ההדלקה (בנר של שבת) גמר המצוה אלא ההנאה לאורה כמבואר במרדכי בהגה' וכו' ואף שהנכרי הדליק יכול לברך ולהדליק. והכוונה שיהא נר דלוק וכו'. וא"כ גם על הדלקת נר של שבת של חשמל י"ל דאפילו את"ל דהוי גרמא מ"מ לא גרע מהדלקת הגוי שיש בה קיום מצוה וגם יכול לברך משום דעיקר המצוה היא הנאת האור וחשיב כאילו לא נגמרה עדיין המצוה ויכול לברך על הנאת האור כמו שמברכים אחרי לולב בשביל שירי מצוה של הנענועין.

אולם כל זה לא שייך לענין נר חנוכה שפסק המחבר בשו"ע (סימן תרעה סעיף ג) שאם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום, ויעוין במג"א (סימן תרעה ס"ק ד) דסומא מדליק בסיועו של אחר, ולמ"ל סיוע, אלא ודאי לכתחילה עדיף בעצמו ולא ע"י גרם, וגם לענין הדלקת נר של שבת, למעשה עדיין יש לדון אם לכתחילה יש לברך על מאור זה דבוודאי לכתחילה יש לברך על התחלת עשיית המצוה ועצם ההדלקה היא גם חלק מהמצוה ויש מצוה בעשייתה.

ושוב מצאתי בספר פתחי שערים (שבת דף כא) שנסתפק בזה ורוצה לחלק בין שבת לנר חנוכה דלשבת לא בעי שמן ופתילה דהרי מבואר בתענית כה דא"ל לברתא דלא תצטער כי מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק ויוצא בזה לנר של שבת, מבואר דלא צריך שמן ורק מה שדולק כשר, וה"ה בזכוכית [חשמל], וכש"כ הוא, דחומץ הלא אין בטבע להדליק כלל, עכ"ל. ולי צ"ע בזה, דלכאורה יש לחלק טובא, דסוף סוף הלא הנס נעשה שזה דולק ולמה יגרע משמן ממש, ויש לעיין אם יצאה ידי הברכה דהרי בשעת הברכה היה מים והיה דומה לבירך על הפרי ונפלה מיזו דמחוייב לברך שנית, ואולי נעשה הנס בשעת הברכה.

והרה"ג רבי אברהם ישראל משה סלמון מחארקוב הגיד לי ששמע מאיש שהגאון רבי יוסף ראזין נשאל על מאור החשמל האם מברכין עליו על הדלקת נר של שבת ואי מברכין עליו בורא מאורי האש במוצאי ש"ק, והורה דשרי לברך עליו במוצאי ש"ק, דהא אש הוא, אבל לא בעש"ק דהברכה היא להדליק נר וזה לא חשיב מדליק.

ובתשובות בית יצחק (יו"ד סי' קכ) כ' שאין יוצאין י"ח נר חנוכה בעלעקטריק. ונראה דיש להוסיף על דבריו, דכאן אין אור של שמן דולק אלא מתכות שמתחמם ע"י כח אלעקטרי והמתכות כשהוא בתוך כלי זכוכית חתום מאיר לעינינו, אבל באמת אין כאן שמן וגם אש לוחטת אין כאן, רק שהוא נראה לעינינו כמאיר ונראה כמו אבן טובה שמאירה בחושך שאין בזה דמיון לנר דולק, ולכן אין סברא לצאת על ידו במקום שצריך להדליק נר וכאן אין דולק אור מאיר אלא מתכות המאיר כשהוא מחומם הרבה.

ומה"ט נראה לי דאין לברך בורא מאורי האש על נר חשמלי שאין זה אש המאיר אלא מתכות מחומם.

דף מקורות

עשים במדורה ואינם בלים אלא לאחרי חצי יש להסתפק אם יצא ידי חובתו א¹.

ר הלכה

אפשר ללא, משום דעיקר הנס הלא הי' בשמן ולא בפחילה וא"כ אפשר דזעינן דוקא שמיים. וקצת ראי' נראה דהנה השער אפרים הקשה איך מדליקין נ"ח בשמן שריפה והא קיי"ל נ"ח צריך שיעור ושמן שריפה כיון דלשריפה עומד נימא כחומי מיכתת שיעורי, (ועיין בפמ"ג סי' תרע"ג בא"א סק"א) וכתבו כמה אחרונים (עיין ישועות יעקב שם ועוד) דלא שייך לומר דמיכתת שיעורי' אלא בדבר שצריך שיעור משא"כ כאן דאף שהוא צריך שמן כדי שיעור חצי שעה מ"מ אס ירצה יתן פחילה דקה מן הדקה ויצטרך רק לשמן מועט, אבל עכ"פ משמע דזעינן דוקא שמן דאל"ה מה ספק הוא נהי דלית ב' שיעור שמן מ"מ לא גרע מפחילה הדולקת בלא שמן, אלא ודאי דזעינן דוקא שמן כדי שיעור חצי שעה ולכך

ספק הוא אצלם כיון דעכ"פ לא נתנו חכמים שיעור למדת השמן אי שייכא כאן טעמא דמיכתת שיעורי' או לא (אך עדיין י"ל דה"ה נמי דאפשר בפחילה גרידא דלית בה הך שיעורא אבל סתם פחילה בלא שמן לא). ועיין גם בעט"ז סי' תרע"ג שכתב בשם המהר"ל מפראג "דמאחר שהנס הי' ע"י שמן צריך לקיים ג"כ המצוה ע"י גרות של שמן אבל בגרות של שעה או חלב לא מיקרי נר רק אצוקה ופסול לנ"ח - וההפך שצין נר לאצוקה הוא שגר אין האור שולט בכל השמן רק בראש הפחילה ומושך משם את השמן אליו ואצוקה היא כאשר האור והלהב שולט בכל השמן כמו שהוא נר של שעה וחלב שכורכין סביב להפחילה", ואס כי לא קיי"ל בזה כוחי מ"מ נראה דהיינו משום דגם בשעה חשיב השעה עצמה כמו שמן, אבל עכ"פ לענין נד"ד דהיינו פחילה בלא שמן דלא הוזכרוהו כלל חז"ל שפיר יש להסתפק גם משום סגרת המהר"ל [מלבד סגרת הבית יצחק הג"ל] אס מקיימים בה מצוה נ"ח או לא².

הליכות שלמה עמוד 292 - מועדי השנה - תש"ר-אדר אורבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ירבא, ש"כמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

משום דעיקר הנס הלא הי' בשמן

ד. חדא דאי נימא דפחילה בלא שמן לא מהני לנר חנוכה (עיין לעיל דה"ל אוח א'), א"כ ה"נ בזה הלא כל האור הוא רק מחמת החוט המלווין שהזרם העובר דרכו מחמם אותו עד כדי ליצון, ובכה"ג נראה דכ"ש הוא שהוא ספק גמור, דאטו אס ילגן אדם ברזל שהוא מאיר ויניחנו כדי לקיים זו את המצוה וכי ינא בזה, ודאי דספק גדול הוא כיון דלא מיקרי כלל נר. ובפרט לפי המבואר [עיין מאורי אש פ"ב] דלדעת הראב"ד ז"ל שם בפ"ב מהל' שבת אפשר לומר דברזל מלווין

הליכות שלמה עמוד 294 - מועדי השנה - תש"ר-אדר אורבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הדלקת נר חנוכה בחשמל

דף מקורות

ההדלקה הראשונה שהדליק, ולכן חשיב שפיר כאילו הדליק הוא את כל השמן אף מה שבחוק השפופרת, הואיל וממילא אחי לחוך הנר, משא"כ צנד"ד איכא כל רגע ורגע חימום חדש והחוט המאיר עכשיו אין זה מחמת שהאיר כבר מקודם, וא"כ נהי דמעבר הזרם בחוך הזכוכית הוא רק מחמת מעשיו שחיבר את שני קצות החוט, מ"מ המשכת ההדלקה שלאח"כ שהיא ע"י זרם חדש שלא נוצר עדיין בשעת חצוהו את החוטים אלא נולד אח"כ ע"י כח המכונה, לא חשיב כלל כאילו הודלק ע"י אדם אלא כהודלק מעצמו דמי ולא חשיב הדלקת כל משך החצי שעה כי אם גרמא, וכבר נתבאר לעיל דיש להסתפק אי גרמא מהני צנר חנוכה. ובר מן דין נראה דיש לדון כאן לפסול מטעם אחר, כיון דעיקר הטעם בהדלקה עושה מצוה הוא משום דבעינן דומיא דמנורה שבמקדש, ושם היחה עיקר המצוה לעשות שלהבת כדכתב רחמנא "צהעלותך" את הנרות, ולא "צהדלקתך", והיינו מפני שהלהב עולה לכן נופל ע"ז לשון עליה, וגם מפני שמצריך להדליק עד שחאה שלהבת עולה מאליה ועיין פי' רש"י בחומש, וא"כ דילמא ה"נ צנר חנוכה בעינן דוקא שלהבת ולא ליצון החוט לצד. ואף כי פשוט הוא דלא לכל הדברים הנרעו דומיא דמנורה¹³, מ"מ אפשר דנכלל

לא חשיב כלל אש, ואף לדעת הרמב"ם ז"ל שם נמי לא חשיב מצעיר גמור אלא תולדה מצעיר, וצכה"ג דחשיב רק תולדה אפשר דלא חשיב הדלקה מעליא ולא ינא¹². ועוד נראה ד"ל דבעינן דוקא מידי דהוא צר כלוי, דומיא דשמן שהיה בו הנס שלא כלה, משא"כ מאור זה שאינו מכלה כלל. גם לפי מה שנתבאר שם דאם אין כל שיעור השמן נמצא בחוך הנר נראה דלא מהני, נמצא דאין לדון להכשיר צנד"ד אלא בזרם שהוא קבוע תמיד בחוך החוטים, כגון זרם הבא מהמון זוגי מטילים של נחשת ואבן [-סוללה] דחשיבי כמו שמן, משא"כ צורם המתהוה ע"י מגנטים הבאים בקרבתם של החוטים [-כחשמל מאספקת חצרת חשמל או גנרטור] יש להסתפק אי לא חשיב כל סבוב וסבוב כיצירה חדשה (וצפרט=צורם שמשתמשים בו בא"י שיש חמשים פעם בשניה אחת שאין שום זרם כלל בחוך החוטים) ו"ל דחשיב כאילו בשעת ההדלקה לא היה בו כדי שידלק שיעור חצי שעה. ואף אם נאמר דגבי שבת חשיב נמי כאילו כל המשכת האור הוא על ידו, שאני החס דמלאכת מחשבת אסרה תורה, משא"כ הכא דבעינן הדלקה ממש. ותו דאף אי נימא דשמן הנוטף משפופרת מהני, יש סברא לומר דהכא גרע טפי, דהחס עכ"פ כל המשכת האור שלאח"כ הוא רק מחמת

ארחות הלכה

12. במאורי אש שם (צ"ה ע"ב) כתב "וגם י"ל דבעינן אור כזה שיש בו שלהבת משא"כ כאן דאין בו שלהבת כלל ובפרט לפי המבואר לעיל דלדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' שבת וכו'", והעיר ע"ז הגר"י טרונוק ז"ל במכתבו לרבנו: "מנ"ל דבג"ח בעינן אש, אטו אש כתיב ביה, רק נר". ברם בדברי רבנו להלן בד"ה ובר מן דין (שהם במאורי אש צ"ו ע"ב) הכוונה מבוארת. 13. ראה "מוריה" גליון רס"א עמ' פ"ב ששאל פעם הארמו"ר מטאלנא ז"ל את רבנו על דברי הפסיקתא דרב כהנא (ריש פסקא ב', הביאה בחי' מהר"ץ חיות שבת כ"א ע"ב) וז"ל נכנסו להיכל מצאו שם שמונה [וי"ג: שבעה] שפודין של ברזל וקבעו אותם והדליקו בהם נרות, וצ"ע על הגירסא דשמונה איך עשו מנורה בת ח' קנים הא צורת

הליכות שלהם נמנעו מה' שבת-אדר איירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה
צמאי דאמרו הדלקה עושה מצוה, דבעינן
הדלקה כדי שחאה שלהבת עולה, וצ"ע¹⁴.

הליכות שלהם נמנעו מה' שבת-אדר איירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דף מקורות